

Det norsk-russiske fiskerisamarbeidet: et forvaltningsregime under press

Anne-Kristin Jørgensen, Fridtjof Nansens Institutt

Sammendrag

- Russlands angrepskrig mot Ukraina og de påfølgende sanksjonene mot Russland har vært en stor belastning for det norsk-russiske fiskeriforvaltningsregimet i Barentshavet.
- Særlig vanskelig ble det etter at Norge i juli 2025 sanksjonerte to russiske fiskeriselskaper. Russland reagerte sterkt på at selskapene mistet adgangen til å fiske i norsk økonomisk sone, og det virket lenge uklart om man ville få til en fiskeriavtale for 2026.
- Det at man likevel fikk en avtale, viser hvor viktig dette samarbeidet er for Russland. Russiske uttalelser i etterkant tilsier at man har opplevd det som maktpåliggende å bevare «alliansen» med Norge i Barentshavet og hindre at EU får innpass i bestandsforvaltningen.
- Det er fortsatt risiko for at fiskerisamarbeidet kan havare, og faren er stor for at det uthules på sikt. For Norge er det krevende å avstemme hensynet til samarbeidet med ønsket om et godt forhold til EU – som Russland nå åpent beskylder for å prøve å ødelegge samarbeidet.

Forkortelser brukt i notatet:

- NØS: Norsk økonomisk sone
- RØS: Russisk økonomisk sone
- DPU: Det permanente utvalg for forvaltnings- og kontrollspørsmål
- ICES: International Council for the Exploration of the Sea
- JNR-AFWG: Joint Norwegian-Russian Arctic Fisheries Working Group
- MSF: Murman SeaFood
- PINRO: Knipovitsj polare forskningsinstitutt for marine fiskerier og oseanografi (fra 2019: VNIROs polar-filial)
- VNIRO: Det allrussiske forskningsinstitutt for fiskeri og oseanografi

Innledning

Norske fiskerier foregår i hovedsak på bestander vi deler med andre land. Av de årlige fiskeriavtalene Norge inngår med nabolandene, er Russlandsavtalen suverent viktigst – den står alene for om lag halvparten av inntektene Norge sikrer seg gjennom disse avtalene.¹ Det er med andre ord store verdier som står på spill dersom det norsk-russiske forvaltningsregimet skulle kollapse.

Fiskerisamarbeidet med Russland står også på andre måter i en særstilling: Det går et halvt århundre tilbake i tid, og det er mer omfattende og institusjonalisert enn samarbeidet vi har med andre land. Samarbeidet har også vist seg svært motstandsdyktig mot indre og ytre påkjenninger. Siden 1976 har de årlige forhandlingene alltid endt med en avtale.

Da Norge frøs det institusjonelle samarbeidet med Russland etter fullskalainvasjonen av Ukraina i februar 2022, var fiskerisamarbeidet ett av de få «kritisk viktige» områdene som ble skjermet.² Norske myndigheter har siden drevet en krevende balansegang mellom hensynet til fiskerisamarbeidet på den ene siden og behovet for å støtte Ukraina og stå sammen med allierte på den andre siden.

Dette notatet gir et overblikk over utviklingen i samarbeidet siden 2022, med særlig vekt på det som har skjedd siden Norge i juli 2025 sluttet seg til EUs sanksjoner mot de russiske fiskeriselskapene JSC Norebo og Murman SeaFood. I siste del av notatet drøftes årsaker til at Russland, tross sanksjonene, inngikk en avtale med Norge, og det gis en vurdering av utsiktene videre. Først følger en kort gjennomgang av samarbeidets historikk og suksessfaktorer.

Fiskerisamarbeidet med Russland: et kort tilbakeblikk

Da Norge og Sovjetunionen midt på 1970-tallet inngikk et samarbeid om forvaltning av felles fiskebestander i Barentshavet, var det ingen selvfølge at de skulle lykkes. De to landene var uenige om flere jurisdiksjonsspørsmål, de hadde ulik flåtestruktur og fiskemønster – og de sto på hver sin side i Den kalde krigen. Til tross for – eller kanskje nettopp på grunn av – disse omstendighetene viste samarbeidet seg snart å være svært robust.

Mange har trukket frem pragmatisme og kompromissvilje som forklaring på regimets robusthet og overlevelsessevne.³ «Trangen» til enighet,⁴ nærmest for enhver pris, har i sin tur blitt tilskrevet flere forhold. For det første var partene fra start opptatt av å unngå konflikt i et sensitivt havområde der jurisdiksjonen var omstridt. For det andre ga bestandenes fordeling i havet opphav til en form for «terrorbalanse»,⁵ som fortsatt består: Russland antar, med god grunn, at fiskeflåten vil miste adgangen til norsk økonomisk sone (NØS), der den største fisken står, hvis samarbeidet bryter sammen. Norge har på sin side grunn til å frykte at Russland i en slik situasjon vil øke fiskepresset på ungfishen i russisk økonomisk sone (RØS), med de konsekvenser det kan ha for bestandene.

Flere mulige stridsspørsmål ble ryddet av veien før samarbeidet kom i gang for alvor. Partene ble enige om at torsk og hyse skulle deles 50/50; en fordeling som siden har ligget fast. De ble også enige om at de skulle ha adgang til å fiske i hverandres soner. Dette var særlig viktig for Sovjetunionen, men det har også vært sentralt for å sikre et bærekraftig fiske – jf. avsnittet over.

Etter Sovjetunionens sammenbrudd ble samarbeidet tettere, mer omfattende og – etter hvert – langt mer effektivt. Kaoset som rådet i Russland på 1990-tallet ble på sett og vis en utløsende faktor. Da et stort, russisk overfiske ble avdekket i 1992, nedsatte Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon (heretter: [fiskeri] kommisjonen) en bilateral arbeidsgruppe for å se på saken. Resultatet ble at samarbeidet ble utvidet til å omfatte fiskerikontroll – og at partene fikk øynene opp for mulighetene som lå i institusjonell differensiering.

Arbeidsgruppen ble omgjort til et saksforberedende organ under kommisjonen: Det permanente utvalg

for forvaltnings- og kontrollspørsmål (DPU).⁶ Etter hvert ble det fast praksis at kommisjonen overlot tekniske, og ofte vanskelige, spørsmål til DPU eller andre underliggende organer. Dette bidro til at man fikk på plass flere nye tiltak, som bruk av sorteringsrist i trålfisket for å skille ut småfisk.⁷

De siste årene på 1990-tallet var blant de mest turbulente i kommisjonens historie. Torskebestanden var på vei ned, men innflytelsesrike redere på russisk side presset på for å holde kvotene høye. I 1999 var det med nød og neppe man fikk en avtale i havn. Etter årtusenskiftet flyttet utfordringene seg fra reguleringsfeltet til kontrollfeltet. På norsk side mistenkte man at de russiske kvotene ble overfisket i stor stil, mens man fra russisk side ga uttrykk for at nordmennene overdrev. Da den norske part la frem dokumentasjon på omfanget av overfisket, ble tallene akseptert av Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) – men ikke av Russland.

Samarbeidsklimaet i selve kommisjonen var likevel godt, og på forvaltningsområdet gjorde partene store fremskritt. I 2002 vedtok de høstingsregler for torsk og hyse – et viktig steg mot en mer bærekraftig forvaltning.⁸ I Russland anså enkelte disse høstingsreglene som vel restriktive.⁹ De har siden blitt justert flere ganger, men ICES har alltid vurdert dem og sikret at de er i tråd med føre var-tilnærmingen.

Torskebestanden vokste raskt mot midten av 2010-tallet,¹⁰ og høye kvoter «smurte» samarbeidet. Selv etter Russlands annekasjon av Krim i 2014 var det tilnærmet «business as usual» i kommisjonen.¹¹ Mye var oppnådd i løpet av de foregående tiårene, og nå gikk ting i større grad av seg selv. Da torskebestanden begynte å gå tilbake igjen, ble det imidlertid noen flere avvik fra forvaltningsreglene.

I 2021 gikk EU offentlig ut og kritiserte fiskerikommisjonens vedtak, samtidig som de argumenterte for at EU burde få et ord med i laget i forvaltningen.¹² Det ble ikke godt mottatt i kommisjonen. Å invitere EU inn som medforvalter i Barentshavet var uaktuelt. Dette fremgår av en passus i protokollen fra sesjonen i 2021,¹³ som siden har blitt videreført. I Barentshavet er Norge og Russland i en viss forstand «allierte». Siden 2022 har det vært krevende for Norge å forsvare denne alliansen.

Krig og sanksjoner: utviklingen i fiskerisamarbeidet i 2022-24

I Norge har regjeringens beslutning om å skjerme fiskerisamarbeidet vært nokså ukontroversiell, siden et brudd vil kunne ramme bestandene hardt. Å skjerme det fullt ut har imidlertid vist seg umulig. I realiteten har samarbeidet gått på lavbluss siden 2020, da covid-pandemien gjorde at man måtte gå over til digitale møter. Denne praksisen ble videreført etter fullskalainvasjonen. Det har også vært begrenset aktivitet mellom de årlige sesjonene; blant annet har det kun vært ett enkelt møte i DPU etter 2021.

I tillegg har samarbeidet blitt berørt av EUs sanksjoner, som Norge har sluttet seg til, og av ICES' beslutning om å suspendere russiske forskeres deltakelse i organisasjonens arbeid.¹⁴ Våren 2022 ble det etablert en norsk-russisk forskergruppe (Joint Norwegian-Russian Arctic Fisheries Working Group, JNR-AFWG) som fikk ansvar for bestandsvurdering og kvoteråd for norsk-russiske fellesbestander. Gruppen bruker ICES' metodikk og modeller i arbeidet. I 2024 trakk Russland seg permanent fra ICES,¹⁵ så kommisjonen vil måtte klare seg uten uavhengig kvoterådgivning i overskuelig fremtid.

EUs femte sanksjonspakke mot Russland inkluderte et forbud mot anløp av russiske fartøy i EU-landenes havner («havneforbudet»). Da sanksjonene ble innført i norsk rett våren 2022, ble fiskefartøy unntatt fra havneforbudet med henvisning at fiskerisamarbeidet måtte skjermes.¹⁶ Unntaket har blitt kritisert både i og utenfor Norge, av etiske så vel som av sikkerhetsmessige årsaker. Flere har pekt på at havneanløp og landing av fisk ikke er en del av forvaltningssamarbeidet med Russland.

Høsten 2022 vedtok regjeringen en innstramming som innebar at russiske fiskefartøy kun har adgang til havnene Tromsø, Kirkenes og Båtsfjord.¹⁷ Bakgrunnen var en økende bekymring for at fartøyene kunne bli brukt til etterretningsformål og omgåelse av sanksjonene. Siden har det kommet flere restriksjoner, herunder på anløpsfrekvens og liggetid i havn. Kontrollen med fartøyene under havneopphold har gradvis blitt intensivert.

Innstrammingene har rutinemessig blitt kritisert av russiske myndigheter. Russlands ambassadør

i Oslo meldte både i 2022 og i 2024 at tiltakene «ikke [ga] grunn til optimisme» med tanke på fiskerisamarbeidet.¹⁸ Mer bekymring vakte det at den russiske part på sesjonen i 2022 la inn en merknad om at Russland forbeholdt seg retten til å suspendere protokollen dersom havneadgangen ble ytterligere begrenset.

Merknaden har blitt videreført i senere protokoller, men det er lite som tyder på at man fra russisk side har vurdert å gjøre alvor av «trusselen». Det viktigste for Russland har nok vært å beholde en form for adgang til de tre havnene som fortsatt er delvis åpne. Før havneforbudet ble vedtatt, ble mer enn 90 prosent av all russiskfanget fisk levert i Norge landet i disse havnene, så den tapte adgangen til øvrige havner har neppe hatt noen stor betydning for den russiske fiskeflåten.

Utfallet av fiskeriforhandlingene i årene 2022, 2023 og 2024 gir inntrykk av at samarbeidet fortsatt fungerte godt. Det mest slående er at partene, tross en rekordlav torskebestand og et iskaldt forhold mellom Norge og Russland, klarte å videreføre en ansvarlig bestandsforvaltning. I 2022 og 2023 ble torskekvoten redusert med 20 prosent, og i 2024 med hele 25 prosent. Kun i 2024 var det et moderat avvik (seks prosentpoeng) fra rådet fra JNR-AFWG.

Sanksjonene mot Norebo og Murman Seafood og utfallet av fiskeriforhandlingene i 2025

I oktober 2024 vedtok EU et nytt sanksjonsregime som respons på russiske hybride trusler og forsøk på å undergrave demokrati og sikkerhet i Europa («hybridregimet»).¹⁹ I mars 2025 ble dette sanksjonsregimet innført i norsk rett.²⁰ 20. mai listeførte EU 21 nye personer og seks nye selskaper under hybridregimet. Blant disse var Russlands største fiskebåtrederi, Norebo JSC, og Murman SeaFood (MSF), også en betydelig fiskeriaktør. Samlet står de to ifølge ulike russiske kilder for 40-50 prosent av Russlands torskefangster i Barentshavet. Før selskapene ble listeført, gikk mye av denne fisken til EU, som så langt bare har innført begrensede restriksjoner på russisk sjømat. I 2024 importerte EU russisk fisk for ca. ti milliarder dollar.²¹ Noe kom inn via norske havner.

De påfølgende ukene gikk debatten i norske medier om «spionfartøyenes» aktivitet på norskekysten, og hva som ville skje dersom Norge sluttet seg til

EUs vedtak.²² Representanter for myndighetene forsikret at Norge ville slutte seg til sanksjonene, men at det kunne bli aktuelt med enkelte «nasjonale tilpasninger».²³ På et møte i DPU viste den russiske part til uttalelser fra Kystvakten og ba den norske part bekrefte eller avkrefte at det var grunnlag for å hevde at russiske fiskefartøy drev spionasje. Fra norsk side avviste man at Kystvakten hadde anklaget fartøyene for ulovlige handlinger.²⁴

7. juli annonserte regjeringen at Norge ville listeføre Norebo og MSF.²⁵ Selskapenes fartøy ville ikke bare miste adgangen til norske havner – i utgangspunktet ville de heller ikke bli lisensiert for fiske i NØS. Siden ble det klart at fartøy som allerede hadde slik lisens, kunne fiske ut året.²⁶

Russiske myndigheter reagerte sterkt på vedtaket. Ambassadøren i Oslo anklaget Norge for «blindt» å følge EU og snakket om «hybridkrig» mot Russland.²⁷ Russisk UD kalte inn Norges chargé d'affaires i Moskva og overrakte en note der vedtaket ble karakterisert som et «grovt brudd på bilaterale fiskeriavtaler».²⁸ Det russiske Fiskeribyråets leder, Ilja Sjestakov, sa i et intervju på russisk TV at det kunne bli aktuelt å stenge RØS for norske fartøy, og at partene «i verste fall» ville bli nødt til å forvalte bestandene hver for seg. Han opplyste at Russland hadde bedt om en ekstraordinær sesjon i fiskerikommisjonen for å drøfte saken.²⁹

Noen mer subtile utspill kom også fra russisk hold. 23. juli publiserte Fiskeribyrået en nyhetssak der de «frem snakket» et alternativt kvoteråd på torsk, presentert av russiske forskere i JNR-AFWG, og basert på en alternativ høstingsregel som skulle utforskes videre.³⁰ Dette rådet tilsa et kvotekutt på sju prosent, mens JNR-AFWGs offisielle råd tilsa et kutt på 21 prosent.³¹ På datoen for den ekstraordinære 55. sesjonen, 26. august, meldte russiske medier at Landbruksministeriet foreslo å redusere kravene til maskevidde og minstemål i torskefisket.³² Dette kunne tolkes både som en advarsel til Norge og som et håndslag til Norebo og MSF, slik at de kunne fiske mer effektivt i RØS.³³

Etter 55. sesjon la Fiskeribyrået ut en melding som ble bredt referert i norske og russiske medier. Her uttalte Sjestakov at «[d]ersom den norske part ikke revurderer sin posisjon innen en måned, vil Russland stenge sin eksklusive økonomiske sone for norske

fiskefartøy. I tillegg vil fiske og kvotefordeling i åpne områder av Barentshavet bli gjennomført i samsvar med russiske, nasjonale interesser».³⁴ Det siste vakte oppsikt i norske fiskerikretser. Hvordan skulle dette tolkes? Ville Russland sette unilaterale kvoter i Smuthullet – og kanskje også i Fiskevernsonen? Ellerville man rett og slett trekke seg fra samarbeidet dersom Norge holdt fast ved sanksjonene?

Protokollen fra 55. sesjon, som først ble offentliggjort i desember, forteller en annen historie. Her heter det at den russiske part «forbeholder seg retten til å treffe nødtvungne svartiltak» overfor norske fiskefartøy i RØS, og at man ikke vil utelukke andre mottiltak «i samsvar med folkeretten». I neste avsnitt står det at «den russiske part forbeholder seg retten til å suspendere sin deltagelse i alle arbeidsorganer under [fiskerikommisjonen] frem til [sanksjonene] blir opphevet».³⁵

Høsten 2025 var det lenge usikkert om det ville bli ordinære forhandlinger, og i så fall når. Myndighetene i begge land holdt kortene tett til brystet, og begge parter ga uttrykk for at prosessen var vanskelig. Sjestakov ga sporadiske uttalelser til pressen der han gjentok at Russland planla mottiltak og/eller at man ville stenge RØS for norske fiskefartøy.³⁶ Imidlertid lot han fristen han hevdet å ha satt for Norge, passere i taushet. Det kom heller ikke flere uttalelser om unilaterale kvoter i Barentshavet. Derimot antydte Sjestakov på et tidspunkt at den russiske part ønsket å «revurdere tilnærmingen til kvotefordeling» mellom Norge og Russland.³⁷

20. november ble det klart at forhandlingene ville finne sted i desember. 18. desember, ti dager etter oppstarten, var fiskeriavtalen for 2026³⁸ på plass: Torskekvoten ble redusert med 16 prosent – et utfall som ligger nærmere JNR-AFWGs offisielle råd enn det russiske, alternative rådet. Felles regler for maskevidde og minstemål i torskefisket var videreført.³⁹ Imidlertid var avtalen endret – og svekket – på flere punkter i forhold til tidligere år. Den russiske part hadde, i hvert fall delvis, fulgt opp intensjonen som ble uttrykt på den 55. sesjon om å trekke seg fra arbeidet i kommisjonens underliggende organer. Samtidig hadde man gjort fullstendig tilbaketog når det gjaldt truslene Sjestakov fremførte i all offentlighet etter 55. sesjon.

Hvorfor var det så viktig for Russland å videreføre samarbeidet med Norge?

Russiske myndigheter bestrebet seg etter forhandlingene på å fremstille utfallet i et positivt lys. Sjestakov ga et intervju der han formulerte seg så tvetydig at det i etterkant kom oppslag om at Norge hadde opphevet sanksjonene.⁴⁰ Hovedbudskapet var at Russland hadde lyktes både med å få avtalen revidert på flere (ikke spesifiserte) punkter, og med å forsvare et 50-årig samarbeid mot forsøk fra EUs side på å provosere frem en kollaps:

EU misliker fiskeriatvanten mellom Russland og Norge [og] leter alltid etter påskudd for å rette beskyldninger mot oss eller forhindre at vi oppnår enighet på sesjonene. Vi tok den riktige avgjørelsen og fulgte ikke den veien EU prøvde å presse oss inn på.⁴¹

UDs talskvinne Maria Zakharova kom med en nesten likelydende uttalelse.⁴² Begge kritiserte sanksjonene, men uten å presisere at de fortsatt sto ved lag – og begge fremhevet at russiske fiskere i 2026 fortsatt ville kunne drive fiske «i denne regionen» (Zakharova)/«både i russisk økonomisk sone og i norsk» (Sjestakov). Fiskeribyrået la ikke ut noen pressemelding om innholdet i avtalen, så russiske journalister måtte gå til norske kilder for å finne ut hvilke kvoter som var avtalt.⁴³

Siden 2022 har Russland drevet sin egen form for balansegang mellom hensynet til samarbeidet og ønsket om å markere sin misnøye med Norge. Det første har åpenbart veid tyngst. Fiskeribyråets pressemelding etter forhandlingene i 2022 hadde overskriften «Tradisjon for samarbeid og gjensidig fordelaktig partnerskap». Russlands trussel om å suspendere avtalen ble ikke nevnt med et ord. På en pressebrief i 2023 ble Zakharova spurt om det ikke var tid for å avvikle samarbeidet med Norge. Hun svarte med en lengre utlegning om samarbeidets betydning for russiske fiskerier.⁴⁴

Da Norge vedtok sanksjonene mot Norebo og MSF, ble retorikken trappet opp – antakelig for å legge ekstra press på Norge, samtidig som man sendte et signal til hjemmepublikummet om at Russland ikke finner seg i hva som helst. Med hensyn til Sjestakovs trusler etter møtet i august, kan det stilles spørsmål om hvor gjennomtenkt de var. I den russiske fiskerinæringen har det ikke vært noe ønske om å

sette hardt mot hardt i denne saken. Næringens representanter har konsekvent tatt til orde for diplomati,⁴⁵ og enkelte har advart myndighetene mot å «speile» de norske sanksjonene.⁴⁶ Flere har minnet om at Norebo og MSF fortsatt vil kunne fiske etter torsk i Fiskevernsonen ved Svalbard.

Russland har fortsatt mye igjen å tape hvis samarbeidet skulle kollapse. Hele den russiske fiskeflåten vil i så fall miste tilgangen til NØS. I næringen synes det også å være en genuin bekymring for hvordan et brudd vil påvirke bestandene. Det har kommet noen utspill av typen «la oss fiske ned småfisken i RØS før den går inn i NØS»,⁴⁷ men primært fra folk utenfor næringen. Innenfor næringen frykter man snarere at fiskepresset i RØS skal øke som følge av sanksjonene eller at samarbeidet kollapse.⁴⁸

Russland har også all mulig interesse av å bevare «alliansen» med Norge i Barentshavet for å hindre at EU får en fot innenfor i ressursforvaltningen. Fiskerinstoren Vjatsjeslav Zilanov var tidlig ute og kritiserte Sjestakovs «høylytte» retorikk, og da med henvisning til at stridigheter mellom Russland og Norge primært tjener EUs interesser.⁴⁹ For øvrig må man anta at Russland fortsatt har et ønske om å forebygge fiskerirelatert kaos og konflikter i et havområde der spenningen har økt.

Endelig skal man ikke undervurdere betydningen av fiskerienes bidrag til Russlands økonomi. Etter to år med god vekst kom det en økonomisk oppbremsing i 2025.⁵⁰ Petroleumsnæringens relative bidrag til budsjettet blir stadig mindre, og dette har man kompensert for gjennom gradvise skatte- og avgiftsøkninger.⁵¹ I 2023 ble det innført en fleksibel eksportavgift for en rekke varer, inkludert fisk. Avgiften justeres jevnlig ut fra rubelens kurs mot dollar.⁵²

Lønnsomheten i russisk fiskerinæring har lenge vært høy. Siden 2015 har regjeringen søkt å øke næringens bidrag til budsjettet. Dels har dette skjedd ved en opptrapping av skatte- og avgiftsnivået i fiskeriene, dels ved at en økende andel av kvotene har blitt lagt ut på auksjon. Mye er såkalte investeringskvoter, dvs. kvoter tildelt til aktører som bestiller nye fiskefartøy fra russiske verft. Slik har man fått fiskerinæringen til å subsidiere utviklingen av russisk verftsindustri. I næringen anser mange

at det også er et mål å omfordele kvoter til store aktører med gode politiske forbindelser.

De siste årene har både gjeldsbyrden og kostnadsnivået i næringen økt kraftig. I Nordvest-Russland står fiskeriselskapene i en trippelskvis som følge av økte kostnader, lave kvoter og sanksjoner.⁵³ Sanksjonene rammer hardt: Fiskeriene foregår i stor grad utenfor RØS og tilgangen til europeiske markeder, havner og verft har vært svært viktig. De minste aktørene sliter tyngst, og mange av dem har i senere år blitt slukt av de store. Slike prosesser akselererer i trange tider, som nå, og giganter som Norebo kan komme til å styrke sin posisjon ytterligere de nærmeste årene.

Avslutning: Hvor går fiskerisamarbeidet?

Det er fortsatt en viss risiko for at samarbeidet kan havarere, særlig hvis EU vedtar nye sanksjoner som rammer den russiske fiskeflåten, slik mange på russisk side frykter. Erfaringen fra 2025 tilsier likevel at det skal mye til for at Russland bryter ut. Samtidig er det betydelig risiko for at samarbeidet gradvis uthules. Regimets produktivitet er allerede svekket etter år med lav aktivitet og manglende fremdrift i flere saker. Russlands svar på sanksjonene kan føre til at disse prosessene stanser helt.

Det er likevel ikke slik at alt samarbeid mellom sesjonene legges på is. Snarere ser det ut til at den russiske part har nyttet høvet til å trekke seg fra samarbeidsområder de ikke ser som viktige, eller som innebærer at den norske part kan kikke dem i kortene. Russland har blant annet suspendert sin deltakelse i Analysegruppen, som sammenstiller informasjon for å avdekke et eventuelt overfiske.

Derimot ser det ut til at forskningssamarbeidet får fortsette som før. Dette samarbeidet går helt tilbake til 1960-tallet, og det er avgjørende for at forvaltningssamarbeidet skal fungere. Mye avhenger derfor av hvordan forskningssamarbeidet vil utvikle seg. Vil Russland akseptere at JNR-AFWG fortsetter å basere seg på ICES' metodikk og modeller, eller vil man prøve å tvinge gjennom endringer? Her kan det være grunn til en viss uro. Det norske Havforskningsinstituttets langvarige samarbeidspartner, havforskningsinstituttet PINRO i Murmansk, ble i 2019 underlagt det sentrale havforskningsinstituttet VNIRO i Moskva, der skepsisen mot ICES har vært utbredt.⁵⁴

På den annen side har Russland erfart at en forvaltning basert på ICES' metodikk gir gode resultater. Russiske næringsaktører er langt mer opptatt av bærekraft i dag enn de var rundt årtusenskiftet, da de presset på for høye kvoter. Fiskerikommisjonens beslutninger siden den tid – ikke minst de siste fire årenes harde kvotekutt – tilsier at dette også gjelder russiske havforskere og fiskeriforvaltere.

De overordnede rammene for samarbeidet er samtidig fundamentalt endret. Siden anneksjonen av Krim i 2014 har Russland drevet en geopolitisk snuoperasjon, der man har vendt seg bort fra Vesten og søkt å gjøre seg mindre avhengig av vestlige varer og teknologi. Nå ser det ut til at landet også distanserer seg fra internasjonale samarbeidsordninger og -avtaler – herunder på fiskeriområdet – som man anser for å ha en vestlig eller anti-russisk slagside.

Sjestakov ga nylig (januar 2026) et intervju der han ga EU det glatte lag: Han hevdet at EU har brukt en forskningsorganisasjon de «kontrollerer» (formodentlig sikter han til ICES), til å «belære» russerne om fiskeriforvaltning. Men, sa han, Russland har en sterk tradisjon på feltet og er i stand til å forvalte sitt eget fiskeri. Derfor samarbeider ikke Russland lenger med EU om bestandsforvaltningen i Østersjøen og Nord-Atlanteren. Videre påsto han at EU har rettet oppdiktede anklager mot Norebo og MSF for å drive inn en kile mellom Norge og Russland, slik at EU selv kan prøve å få en avtale med Norge (underforstått: i Barentshavet).⁵⁵

Norges viktigste samarbeidsland på fiskeriområdet er i ferd med å bli en outsider (og kan på sikt bli en spoiler) i det regionale samarbeidet om fiskeriforvaltning i Nordøst-Atlanteren. Per i dag går imidlertid konfliktlinjene på kryss og tvers. De siste årene har det vært et økende konfliktnivå mellom Norge og EU – som gjentatte ganger har anklaget Norge for å ta Russlands parti i fiskerisaker.

Balansegangen Norge har drevet de siste årene vil neppe bli mindre krevende i tiden som kommer.

Sluttnoter

- 1 Meld. St. 12 (2024–2025). [Noregs fiskeriatvatar for 2025 og fisket etter avtalane i 2023 og 2024](#). Nærings- og fiskeridepartementet.
- 2 Regjeringen. (2022, 27. februar). [Norge øker støtten til Ukraina og gir militært utstyr](#) [Pressemelding].
- 3 Hønneland, G. & Jørgensen, A.K. (2015). Kompromisskulturen i Barentshavet. I T. Heier & A. Kjølberg (Red.), *Norge og Russland: Sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene* (s. 57-68). Universitetsforlaget; Zilanov, V.K. (2016). Smesjannaja sovetsko/rossijsko-norvezjskaja komissija po rybolovstvu: ot istokov tsjerez doverija k budusjemu (litsjnyj vsgljad' utsjastnika sobytij) [Den blandete sovjetisk/russisk-norske fiskerikommisjon: fra opprinnelsen gjennom tillit til fremtiden (personlig synspunkt fra en deltaker)]. *Voprosy rybolovstva*, 17(4), 460-483.
- 4 Stokke, O.S. & Hoel, A.H. (1991). [Splitting the gains: Political economy of the Barents Sea fisheries. Cooperation and Conflict](#), 26(2), 49–65.
- 5 Jørgensen, A.K. (2022). [Stock shifts and regime resilience in the Barents Sea](#). I O.S. Stokke, A. Østhagen & A. Raspotnik (Red.), *Marine resources, climate change and international management regimes* (s. 153-177). Bloomsbury.
- 6 Protokoll fra 23. sesjon i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon, 1993. Protokollene er tilgjengelige på [PROTOKOLLER / OM FISKERIKOMMISSJONEN / Hjem - JointFish](#)
- 7 Protokoll fra fiskerikommisjonens 24. sesjon, 1995.
- 8 Protokoll fra fiskerikommisjonens 31. sesjon, 2002. Høstingsreglene knytter kvotenivået til biologiske referansepunkter, som gytebestandens størrelse og fiskedødeligheten (andelen av bestanden som fiskes opp).
- 9 Hammer, M. & Hoel, A.H. (2012). [The development of scientific cooperation under the Norway-Russia fisheries regime in the Barents Sea](#). *Arctic Review on Law and Politics*, 3(2).
- 10 Kjesbu, O., Bogstad, B., Devine, J., Gjøsæter, H., Howell, D., Ingvaldsen, R., Nash, R. & Skjæraasen, J. (2014). [Synergies between climate and management for Atlantic cod fisheries at high latitudes](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(9), 3478-3483.
- 11 Østhagen, A., Jørgensen, A.K. & Moe, A. (2020). [The Svalbard Fisheries Protection Zone: How Russia and Norway manage an Arctic dispute](#). *Arktika i Sever* [Arctic and North], 40, 150–168.
- 12 EU-kommisjonens generaldirektorat for maritime saker og fiskeri. (2021, 23. august). [EU expresses concern over unsustainable decisions on Arctic cod by Norway and Russia](#).
- 13 Protokoll fra fiskerikommisjonens 51. sesjon, 2021.
- 14 ICES Council (2022, 30. Mars). [Statement from ICES Council](#)
- 15 McBride, O. (2024, 31. Oktober). [Russia Withdraws from ICES, Citing Political Bias in Council](#). *The Fishing Daily*
- 16 Regjeringen. (2022, 14. mars). [Nye sanksjoner mot Russland](#) [Pressemelding].
- 17 Regjeringen. (2022, 6. oktober). [Skjerper kontrollen med russiske fiskefartøy](#) [Pressemelding]
- 18 Haram, O., Johnsen, A.B. & Bjørnstad, N.T. (2022, 11. oktober). [Russland kritiserer Norges havneforbud: – Gir ikke grunn til optimisme](#). VG; Einangshaug, H. & Klausen, D.H. (2024, 10. juli). [Russiske myndigheter reagerer på at regjeringen strammer inn for russiske fiskefartøy](#). *NRK Troms og Finnmark*.
- 19 Rådet for Den europeiske union. (2024, 8. oktober). [Russia: New sanctions framework against those responsible for destabilising activities against the EU and its member states](#) [Pressemelding]
- 20 Regjeringen. (2025, 14. mars). [Nye sanksjoner mot Russland](#) [Pressemelding].
- 21 EU Trading Economics. (Oppdatert februar 2026). [European imports of meat, fish and seafood preparations from Russia](#).
- 22 Hage, Ø. (2025, 21. mai). [Anklager russiske fiskeriselskaper for spionasje og sabotasje. I Norge får de holde frem som før](#). *Fiskeribladet*; Pettersen, B.M., Eriksen, I., Klausen, D.H. (2025, 26. mai). [EU straffer russiske «spionbåter» – i Norge legger de fortsatt til kai](#). *NRK Troms og Finnmark*.
- 23 Nilsen, T. (2025, 26. mai). [Norway still uncertain on port denials despite EU warnings of sabotage plans](#). *The Barents Observer*.
- 24 [Vedlegg 8. til protokoll](#) fra fiskerikommisjonens 54. sesjon, 2024.
- 25 Regjeringen. (2022, 7. juli). [Norge slutter opp om EUs sanksjoner mot to russiske rederier](#) [Pressemelding].

- 26 Nilsen, S.H. (2025, 9. juli). [28 trålere stenges ute – så mye fisker de i norsk sone. Fiskeribladet.](#)
- 27 Klokeide, O.E. (2025, 7. juli). [Russisk ambassadør: – Truer med å undergrave det mangeårige russisk-norske fiskerisamarbeidet. Fiskeribladet.](#)
- 28 Den russiske føderasjons utenriksministerium. (2025, 29. juli). [O vyzove vremennogo poverennogo v delakh Norvegii v Rossii.](#) [Pressemelding].
- 29 Russlands føderale fiskeribyrå. (2025, 31. juli). [Intervju rukovoditelja Rosrybolovstva Il'i Sjestakova dlja kanala «Rossija-24» 31. ijulja 2025 goda](#) [Nyhetsmelding].
- 30 Russlands føderale fiskeribyrå. (2025, 23. Juli). [Otsenka sostojanija treski i piksji i prognoz ODU na 2026 g.](#) [Nyhetsmelding].
- 31 Howell, D., Aune, M., Bogstad, B., Breivik, O.N., Bulatov, O., Tsjetjyrkin, A., Dolgov, A., Eidset, E., Eriksen, E., Filin, A., Hallfredsson, E.H., Johannesen, E., Kovalev, Ju., Nedreaas, K., Prozorkevitsj, D., Russkikh, A., Solberg, C.A., Stesko, A., Tranang, C.A., Trotsjta, J.T., Trofimov, A., Vasiljev, D., Vihtakari, M., Vollen, T., Windsland, K., Jaragina, N. & Prokoptsjuk, I. (2025). [Joint Russian Norwegian Arctic Fisheries Working Group \(JRN-AFWG\) Report 2025.](#) Havforskningsinstituttet.
- 32 PrimaMedia. (2025, 26. august). [Dlja treski Severnogo Bassejna predlozjeny novye pravila.](#)
- 33 Fiskebåt. (2025, 28. august). [Russland reduserer krava til storleik på fisken.](#)
- 34 Russlands føderale fiskeribyrå. (2025, 27. august). [Il'ja Sjestakov: Rossija primet otvetnye mery v otnosjenii norvezjskikh rybopromyslovykh sudov](#) [Nyhetsmelding].
- 35 [Protokoll](#) fra fiskerikommisjonens 55. sesjon, 2025.
- 36 Misjtsjenko, A. (2025, 4. september). [Rosrybolovstvo: ogranitsjenija Norvegii neudobny, no ne krititsjny dlja rybakov Rossii](#); Interfax. (2025, 22. oktober) [Rossija mozjet vvesti otvetnye sanktsii protiv norvezjskikh rybolovov do kontsa goda.](#)
- 37 Blagov, S. (2025, 24. oktober). [Russia 'reviews' quota shares with Norway, enhances ties with Vietnam.](#) Undercurrent News.
- 38 Regjeringen. (2025, 18. desember). [Enighet om norsk-russisk fiskeriavtale for 2026.](#) [Pressemelding]; [Protokoll](#) fra fiskerikommisjonens 56. sesjon, 2025.
- 39 [Vedlegg 7](#) til protokoll fra fiskerikommisjonens 56. sesjon, 2025.
- 40 PortNews. (2025, 19. desember). [«Norebo» i «Murman SiFud» v 2026 vozobnovjat lov ryby v Norvegii](#)
- 41 FishNews. (2025, 19. desember). [Glava Rosrybolovsta: Rossija otstojala svoi interesy na SRNK](#)
- 42 FishNews. (2025, 19. desember). [MID Rossii prokommentiroval peregovory s Norvegij v sfere rybolovstva](#)
- 43 FishNews. (2025, 19. desember). [Ob itogakh raboty SRNK rasskazali za rubezhom](#)
- 44 FishNews. (2023, 13. februar). [MID otmetil vazjnost' «rybnogo» sotrudnitsjestva s Norvegij](#)
- 45 Mikhov, A. (2025, 27. august). [Razmetka polititsjeskogo morja. Rossija gotova otvetit' na sanktsii Norvegii](#)
- 46 Zilanov, V.K. (2025, 16. oktober). [Rybnye vojny. Zavtra.](#)
- 47 Zotov, A. (2025, 13. september). [Na krjutsjke: Zatsjem Norvegija zakryla rossijskym rybakam put' v Barentsevo More.](#) Finansy.
- 48 Pasjenkova, M. (2025, 21. august). [Murmanskije rybopromyslenniki ozvutsjat Norvegii pretenzii iz-za vvedenija sanktsij.](#) Vedomosti Severo-Zapad; Sintin, M. (2025, 28. august). [Norvegija mozjet ostavit' rossijan bez treski.](#) NSN.
- 49 Zilanov. Rybnye vojny; Sætra, G. (2025, 10. november). [Fryktar torskekrig utan norsk-russisk kvoteavtale.](#) NRK Troms og Finnmark.
- 50 Dabrowski, M. (2025). [How resilient is Russia's economy after four years of war?](#) Working paper 32/2025. Bruegel.
- 51 Dabrowski, 2025.
- 52 Den russiske føderasjons regjering. (2023, 21. september). [Government implements flexible export duties tied to rouble exchange rate to protect domestic markets.](#) Resolusjon No. 1538 av 21. September 2023.
- 53 Drevetnjak, K.V. (2024). [Rybnaja otrasl' Severa Rossii v menjajushtsijkhsja uslovijakh khozjajstvovaniija.](#) [Foredrag på Unionen av fiskeforetak i Nord sin 6. forsknings-/praktiske konferanse 25. juli 2024.]
- 54 Aasjord, B. & Hønneland, G. (2008). [Hvem kan telle den fisk under vann?: En analyse av aktører og drivkrefter i norsk-russisk fiskeriforskningssamarbeid.](#) Høgskolen i Bodø; Hammer, M. (2025). [The joint Russian-Norwegian fisheries science cooperation in the Barents Sea: The development of a well-functioning epistemic community.](#) Acta Borealia, 42(1-2).
- 55 Interfax. (2026, 20. januar). [Rossija proizvodit bol'sje ryby, tsjem potrebljaet](#)

Anne-Kristin Jørgensen er seniorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt (FNI)

Jørn Holm-Hansen (NIBR) er redaktør for RUSSNETTs kunnskapsnotater.

Norsk
Utenrikspolitisk
Institutt

RUSSNETTs kunnskapsnotater er korte fagtekster om sentrale temaer knyttet til russisk politikk. Tekstene fokuserer på utviklingstrekk som er viktige for å forstå Russland i dag. Kunnskapsnotatene publiseres av Nasjonalt nettverk for russlandskompetanse (RUSSNETT). Nettverket koordineres av NUPI i samarbeid med Utenriksdepartementet, som også finansierer prosjektet. Prosjektets mål er å bevare og videreutvikle russlandskompetansen i norsk statsforvaltning ved å være en arena for erfaringsutveksling på tvers av fagmiljøer og sektorer.

NUPI
Rosenkrantz' gt. 22
0160 Oslo
post@nupi.no | nupi.no

Lisens: CC-BY-NC-SA

